

УДК 368:336

DOI: <https://doi.org/10.32782/CMI/2025-14-16>

Малащук О.В.

здобувач третього рівня вищої освіти,  
Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»

## ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

У статті досліджено теоретичні та практичні аспекти забезпечення фінансової стійкості страхових компаній в умовах глибоких соціально-економічних потрясінь, зумовлених збройною агресією проти України. Обґрунтовано роль страхового сектору як важливого елемента фінансової системи держави, що виконує функції економічного посередництва, акумулює інвестиційні ресурси та сприяє соціальному захисту населення. Здійснено аналіз впливу воєнного стану на показники діяльності вітчизняних страховиків, зокрема обсягів страхових премій, рівня резервів та структури страхових продуктів. Виокремлено ключові ризики для фінансової стабільності ринку в повоєнний період і визначено стратегічні напрями його відновлення, серед яких: цифрова трансформація, впровадження інноваційних страхових інструментів, державна підтримка та посилення довіри клієнтів. У підсумку підкреслено, що підвищення фінансової стійкості страховиків є необхідною умовою сталого розвитку страхового ринку України в післякризовий період.

**Ключові слова:** страхова компанія, фінансова стійкість, страхування, воєнні ризики, страхові резерви, післявоєнне відновлення, ризик-менеджмент, страхові премії.

Malashchuk Oleh

Private Higher Education Establishment "European University"

## FINANCIAL SUSTAINABILITY OF AN INSURANCE COMPANY IN THE CONTEXT OF CURRENT CHALLENGES

The article explores the theoretical and practical dimensions of ensuring financial stability within insurance companies in the context of contemporary economic and geopolitical challenges, particularly those arising from the ongoing military aggression against Ukraine. The authors highlight the crucial role of the insurance sector as an integral component of the national financial system, which performs vital functions in financial intermediation, resource accumulation, investment activity, and the protection of the socio-economic interests of the population. The study provides a comprehensive analysis of the impact of martial law and wartime disruptions on the operational and financial indicators of domestic insurers, including the volume of gross premiums, reserve adequacy, and the evolution of insurance product structures. It reveals that since the beginning of the full-scale war, Ukrainian insurers have faced declining revenues, increased claim ratios, loss of insurable interest in high-risk regions, and challenges in reserve formation. Despite these constraints, the article emphasizes the sector's partial adaptability, particularly through digitalization and regulatory simplifications initiated by the National Bank of Ukraine. The authors identify several critical threats to the financial sustainability of the insurance market in the post-war period. These include weakened capitalization, reduced demand for long-term insurance products, regulatory uncertainty, the risk of insurer insolvency, and the erosion of public trust. Strategic directions for market recovery are outlined, such as the expansion of digital services, innovation in insurance product development, improved risk management systems, enhanced customer communication, and public-private cooperation. Ultimately, the study argues that increasing financial resilience is not only essential for the stable functioning of individual insurance companies but also for strengthening the broader architecture of economic security in Ukraine. The restoration and growth of the insurance market require a comprehensive policy approach that integrates modern financial practices, regulatory stability, digital transformation, and institutional trust-building. The authors conclude that such a systemic strategy is key to ensuring the long-term viability and competitiveness of the Ukrainian insurance industry in the aftermath of crisis conditions.

**Keywords:** insurance company, financial stability, wartime risks, insurance reserves, post-war recovery, insurance premiums, risk management, digital transformation, Ukraine.

**Постановка проблеми.** Страховий сектор є невід'ємною складовою фінансової системи держави, відіграючи важливу роль у забезпеченні стабільності та сталого розвитку національної економіки. Завдяки здатності до акумуляції значних фінансових ресурсів – як від фізичних, так і від юридичних осіб – страхування виступає дієвим механізмом фінансового посередництва [1; 3]. Особливо актуальним це є у випадку накопичувальних форм страхування, де довгостроковий характер договорів дозволяє формувати потужні інвестиційні портфелі. Страхова система може виступати ефективним джерелом інвестиційного капіталу, спрямованого на

підтримку пріоритетних галузей економіки, стимулюючи структурну модернізацію та відновлення та економічне зростання економіки країни [6].

На сучасному етапі існує низка чинників, що можуть негативно впливати на фінансову стабільність страхових організацій. Серед них – волатильність фінансових ринків, інфляційні процеси, зростання страхових виплат, недосконалість андеррайтингу, зміни у регуляторному середовищі, тощо. Відповідно, страхові компанії мають впроваджувати системи внутрішнього фінансового контролю, використовувати актуарні розрахунки та застосовувати ризик-орієнтований підхід до управління активами і пасивами.

У цьому контексті фінансова стійкість не лише дозволяє страховій компанії зберігати стабільність діяльності в умовах ринкової турбулентності, а й слугує засобом посилення її конкурентоспроможності. Це дає змогу не лише утримувати наявну клієнтську базу, але й розширювати ринки страхових послуг, залучаючи нових страхувальників на основі довіри та прозорості.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** У науковому середовищі проблематика фінансової стійкості страхових компаній посідає важливе місце, що зумовлено її безпосереднім впливом на стабільність функціонування страхового ринку, ефективність виконання зобов'язань перед клієнтами та забезпечення довіри з боку контрагентів [5]. Питання визначення сутності фінансової стійкості, факторів, що її зумовлюють, а також критеріїв оцінювання цього явища, є предметом досліджень як українських, так і зарубіжних учених.

У вітчизняній науковій літературі спостерігається зростаюча увага до системного аналізу складових фінансової стійкості страховиків, визначення ключових ризиків, що впливають на її рівень, а також до розробки інструментів управління фінансовою безпекою у сфері страхування. Зокрема, теоретичні та методологічні аспекти цього питання досліджувалися у працях таких авторів, як Бойко А. О. [2], Богріновцева Л. М. [1], Головіна В. В. [5], Шірінян Л. В. [5], Чамор Г. С. [1]. Проблематика підвищення рівня фінансової стійкості страхових компаній є предметом дослідження низки науковців, серед яких слід відзначити Величко Г. О. [4], Давиденко Н. М. [6], Сташкевич Н. М. [4], Сташкевич О. С. [4], Пікуса Р. В. [11] та Балицьку М. В. [11], які у своїх роботах аналізують напрями оптимізації фінансової політики страховиків, удосконалення механізмів управління ризиками та забезпечення платоспроможності страхових установ.

У зазначених наукових працях розглядаються як базові підходи до визначення поняття фінансової стійкості, так і аналітичні моделі оцінювання її рівня з урахуванням специфіки діяльності страхових компаній. Особливу увагу приділено впливу макроекономічних факторів, таких як інфляція, валютна нестабільність, регуляторні зміни, а також внутрішніх чинників – як-то структура активів і зобов'язань, рівень резервів, якість управління ризиками тощо.

Попри наявність численних досліджень, питання забезпечення належного рівня фінансової стійкості страховиків у мінливому економічному середовищі залишається багато в чому відкритим. У зв'язку з цим продовження наукових досліджень у даному напрямі є актуальним та перспективним, особливо з огляду на необхідність посилення нагляду за страховою діяльністю в умовах нестабільного макрофінансового середовища.

#### **Формування цілей статті (постановка завдання).**

Метою статті є дослідження стану фінансової стійкості страхових компаній України в умовах сучасних викликів, зокрема окреслення ключових загроз і перспектив підвищення фінансової стабільності на страховому ринку.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Фінансова стійкість страхових компаній виступає фундаментальним чинником забезпечення ефективного функціонування страхового сектору та формування

довгострокової довіри з боку страхувальників [9]. За своєю суттю, вона відображає здатність страховика в повному обсязі виконувати взяті на себе фінансові зобов'язання, адаптуватися до змін зовнішнього середовища та зберігати баланс між доходами, витратами та страховими резервами навіть у кризових умовах [11]. У контексті національної економіки фінансово стійкі страхові компанії відіграють значну роль у підвищенні інвестиційного потенціалу держави, стабілізації соціального захисту громадян та формуванні додаткових джерел бюджетних надходжень через податкові платежі та інвестиції в облігації внутрішньої державної позики [2].

Після початку повномасштабної війни в Україні фінансове становище вітчизняних страховиків зазнало істотних трансформацій. Найбільш вразливими аспектами їх діяльності стали: порушення територіальної доступності до клієнтів через активні бойові дії; зниження платоспроможності фізичних осіб і підприємств; скорочення попиту на довгострокові страхові продукти, особливо в сегменті страхування життя. Згідно з даними Національного банку України, у 2022 році валові страхові премії скоротилися на понад 12% порівняно з попереднім роком, а частка добровільного страхування життя у загальній структурі страхового ринку зменшилася з 13,7% у 2021 році до 8,4% у 2022-му.

Водночас, зменшення обсягів страхових резервів та загального капіталу страхових компаній стало помітною тенденцією, що вказує на ослаблення фінансової стійкості галузі. Це зумовлено як масовими страховими виплатами внаслідок пошкодження або знищення застрахованого майна, так і ускладненням процесу врегулювання страхових випадків у зонах бойових дій, де доступ до об'єктів оцінки є обмеженим або зовсім неможливим. Проблеми також посилюються через евакуацію населення, переміщення бізнесу та втрату страхового інтересу у регіонах зі значним рівнем ризику [8].

Попри існуючі виклики, окремі елементи ринку продемонстрували адаптаційну здатність. Зокрема, впровадження цифрових сервісів, які активно розвивалися в період пандемії COVID-19, дозволило оперативно перевести більшість операцій в онлайн-середовище. За оцінками експертів, вже у 2023 році понад 60% взаємодії клієнтів зі страховиками здійснюється через цифрові платформи. Крім того, регуляторна підтримка у вигляді тимчасового спрощення процедур врегулювання страхових випадків, ініційована НБУ, дозволила прискорити обробку звернень та мінімізувати затримки з виплатами.

Статистика свідчить, що на кінець 2023 року рівень страхових виплат, попри зниження загального обсягу премій, продовжив зростати і сягнув 41,3% у структурі доходів компаній, що свідчить про підвищене навантаження на їх фінансову систему. Така ситуація вимагає удосконалення підходів до формування страхових резервів, впровадження інноваційних продуктів з урахуванням воєнних ризиків, а також перегляду тарифної політики.

У кризових умовах нормативно-правове регулювання також стає важливим чинником, що може створювати додаткові виклики для діяльності страховиків. Із 1 січня 2024 року набула чинності онов-

лена редакція Закону України «Про страхування», яка передбачає суттєві зміни в регуляторних вимогах до суб'єктів страхового ринку. Зокрема, оновлені положення стосуються питань ліцензування, оцінки платоспроможності, ліквідності, корпоративного управління та системи управління ризиками страховиків.

Однією з ключових новацій є запровадження диференційованого підходу до формування мінімального статутного капіталу: для компаній, що надають страхування ризиків (non-life), встановлено вимогу у розмірі 32 млн грн, а для страховиків життя та компаній, що здійснюють страхування відповідальності, кредитів, поручительства та перестрахування – 48 млн грн. Також законодавство передбачає два рівні вимог до платоспроможності – базовий та спрощений.

Відповідно до цих положень, Національний банк України розробив оновлені регуляторні стандарти, що регулюють вимоги до платоспроможності страховиків, порядок формування технічних резервів, ведення обліку страхових договорів і захисту даних. Зазначені підходи ґрунтуються на положеннях Директиви Європейського Союзу 2009/138/EC (Solvency II) та Міжнародного стандарту фінансової звітності IFRS 17 «Страхові контракти».

Базовий підхід, як передбачено законодавством, буде застосовуватися до страхових компаній, що здійснюють страхування життя, а також до великих страховиків та компаній, які мають ліцензії на здійснення страхування відповідальності й фінансових ризиків. За оцінками НБУ, близько 40% страхових компаній станом на початок 2024 року не відповідають оновленим вимогам щодо достатності капіталу та платоспроможності.

Водночас, до 1 січня 2027 року більшості компаній дозволено розраховувати капітал платоспроможності за спрощеною методологією, яка враховує обсяг страхових премій, суму виплат і рівень технічних резервів. Для компаній, що працюють у сегменті страхування життя або мають великі обсяги страхового портфеля, мінімальні вимоги до капіталу також визначатимуться за цією спрощеною методикою [10].

У таких умовах важливим інструментом підтримання фінансової стабільності страховиків стає фінансове планування, яке дозволяє не лише прогнозувати майбутні доходи компанії, але й здійснювати їх раціональний розподіл відповідно до інтересів усіх учасників фінансово-господарської діяльності [7]. Суть цього процесу полягає у визначенні пріоритетних фінансових цілей, формуванні системи показників, що відображають рух грошових потоків на всіх етапах їх обігу, а також у розробці цільових фінансових планів з урахуванням динаміки зовнішніх і внутрішніх ризиків. Успішне планування дозволяє страховим компаніям підтримувати належний рівень платоспроможності, забезпечувати фінансування страхових резервів та здійснювати стратегічне управління активами в умовах невизначеності.

На нашу думку, до ключових загроз фінансової стабільності страхового ринку у повоєнний період слід віднести:

- зниження страхового інтересу у високоризикових регіонах. Через досвід бойових дій громадяни та підприємства можуть уникати укладення страхових договорів у регіонах, що зазнали значних втрат, або де зберігається ризик повторних загроз;

- дефіцит страхових резервів. Унаслідок масових страхових виплат у воєнний період, багато компаній увійдуть у фазу відновлення із суттєво ослабленим капіталом і нестачею резервів;

- втрата частини клієнтської бази та зменшення платоспроможності населення. Економічне виснаження домогосподарств та малого й середнього бізнесу, що зменшує потенційний обсяг страхування;

- регуляторна невизначеність. Післявоєнний період вимагатиме реформ у системі державного нагляду за страховиками, що може створити короткострокову нестабільність для ринку;

- зростання ризику неплатоспроможності окремих компаній. Слабкі компанії, які не зможуть залучити додатковий капітал або стратегічних партнерів, ризикують вийти з ринку.

Ефективне функціонування страхового ринку в умовах воєнного часу прямо залежить від здатності компаній адаптуватися до нових викликів, впроваджувати технологічні рішення, а також від наявності дієвої підтримки з боку державних інституцій. Підвищення фінансової стійкості страховиків слід розглядати як стратегічний пріоритет, що забезпечує не лише виконання їх безпосередніх функцій, а й сприяє зміцненню економічної безпеки держави загалом.

**Висновки.** У результаті проведеного дослідження встановлено, що фінансова стійкість страхових компаній України є не лише ключовим фактором стабільності їх функціонування, але й визначальним елементом економічної безпеки держави в умовах глибокої соціально-економічної турбулентності, спричиненої воєнними подіями. Аналіз ситуації на страховому ринку виявив складну багатовекторну динаміку, де з одного боку спостерігається зниження обсягів премій, ослаблення страхових резервів та зменшення інтересу до страхування життя, а з іншого – помітні зрушення у напрямі цифрової трансформації, адаптації до кризових умов та регуляторної підтримки.

Підвищення фінансової стабільності страхового сектору в повоєнний період вимагатиме не лише оновлення підходів до управління ризиками, резервування та тарифоутворення, але й глибокої інтеграції інновацій, розширення спектру страхових продуктів з урахуванням нових соціальних потреб і активної участі держави у створенні прозорого, прогнозованого середовища. Особливо важливою умовою для сталого відновлення ринку є розбудова довіри між страховиками, клієнтами та державними інституціями.

Тобто, формування ефективної моделі фінансової стійкості страховиків у післявоєнний період має ґрунтуватися на поєднанні інституційного зміцнення, фінансової грамотності населення, підтримки з боку міжнародних партнерів та внутрішньої інноваційної гнучкості страхових компаній. Тільки за умови системного підходу можливо досягти не лише виживання, але й якісного зростання українського страхового ринку в посткризовий період.



## СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Богріновцева Л. М., Чамор Г. С. Напрямки вдосконалення фінансової стійкості страхових компаній України. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. № 2. С. 20–32. DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.2.2019.20-32>
2. Бойко А. О. Теоретичні основи та практичний досвід забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»: збірник наукових праць*. 2010. № 7 (25). Ч. 4. С. 36–50.
3. Вдовенко Л. О. Фінансова безпека страхових компаній в умовах нестабільного ринкового середовища функціонування. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2022. № 4 (37). С. 73–79.
4. Величко Г. О., Сташкевич Н. М., Сташкевич О. С. Напрями удосконалення фінансової стійкості страхових компаній. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/25-2-2017/18.pdf> (дата звернення: 12.04.2025).
5. Головіна В. В., Шірінян Л. В. Управління грошовими потоками страхової компанії. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2018. № 23 (7). С. 161–164.
6. Давиденко Н.М. Стратегія забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах сучасних викликів та загроз. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2016. Вип. 1 (1). С. 350–353.
7. Давиденко Н. М. Фінансове планування як інструмент забезпечення фінансової стійкості підприємств. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2015. Т. 20. Вип. 1 (1). С. 143–147.
8. Марина А. С., Пеценко М. В. Страховий ринок України в умовах війни. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. №5. С. 44–51.
9. Михайлов С., Давиденко Н. Фінансова стійкість у механізмі господарювання підприємств АПК. *Пропозиція*. 2003. № 7. С.110–112.
10. Оновлено вимоги до платоспроможності, обліку договорів та захисту інформації страховиків. Новини НБУ. 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/onovleno-vimogi-doplatospromojnosti-obliku-dogovoriv-ta-zahistu-informatsiyi-strahovikiv> (дата звернення: 18.04.2025).
11. Пікус Р. В., Балицька М. В. Характеристика джерел забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. *Фінансові послуги*. 2017. № 1. С. 2–5.

## REFERENCES

1. Bohrynivtseva L. M., Chamor H. S. (2019). Napriamky vdoskonallennia finansovoi stiikosti strakhovykh kompanii Ukrainy [Directions for improving the financial stability of insurance companies in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Universytetu derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy*, no. (2), pp. 20–32. DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.2.2019.20-32> (in Ukrainian)
2. Boiko A. O. (2010). Teoretychni osnovy ta praktychnyi dosvid zabezpechennia finansovoi stiikosti strakhovoi kompanii [Theoretical foundations and practical experience of ensuring the financial stability of an insurance company]. *Ekonomichni nauky. Seriya "Oblik i finansy"*, no. (7 (25), Pt. 4), pp. 36–50. (in Ukrainian)
3. Vdovenko L. O. (2022). Finansova bezpeka strakhovykh kompanii v umovakh nestabilnoho rynkovoho seredovyscha funktsionuvannia [Financial security of insurance companies under market instability]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, no. 4(37), pp. 73–79. (in Ukrainian)
4. Velychko H. O., Stashkevych N. M., Stashkevych O. S. (2017). Napriamy udoskonallennia finansovoi stiikosti strakhovykh kompanii [Ways to improve financial stability of insurance companies]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Available at: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/25-2-2017/18.pdf> (accessed April 12, 2025).
5. Holovina V. V., Shirinian, L. V. (2018). Upravlinnia hroshovymy potokamy strakhovoi kompanii [Cash flow management of an insurance company]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomika*, no. 23 (7), pp. 161–164. (in Ukrainian)
6. Davydenko N. M. (2016). Stratehiia zabezpechennia finansovoi stiikosti pidpriemstv v umovakh suchasnykh vyklykiv ta zahroz [Strategy of financial stability of enterprises in modern conditions and threats]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya: Ekonomika*, no. 1 (1), pp. 350–353. (in Ukrainian)
7. Davydenko N. M. (2015). Finansove planuvannia yak instrument zabezpechennia finansovoi stiikosti pidpriemstv [Financial planning as a tool for ensuring financial stability of enterprises]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomika*, no. 20 (1 (1)), pp. 143–147. (in Ukrainian)
8. Maryna A. S., Petsenko M. V. (2023). Strakhovyi rynek Ukrainy v umovakh viiny [Ukrainian insurance market under war conditions]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, no.5, pp. 44–51. (in Ukrainian)
9. Mykhailov S., Davydenko N. (2003). Finansova stiikist u mekhanizmi hospodariuvannia pidpriemstv APK [Financial stability in the management mechanism of agribusiness enterprises]. *Propozytsiia*, no. 7, pp. 110–112. (in Ukrainian)
10. Natsionalnyi bank Ukrainy. (2023, December 31). Onovleno vymohy do platospromozhnosti, obliku dohovoriv ta zakhystu informatsii strakhovykh kompanii [Updated requirements for solvency, contract accounting and data protection of insurers]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/onovleno-vimogi-doplatospromojnosti-obliku-dogovoriv-ta-zahistu-informatsiyi-strahovikiv> (accessed April 18, 2025).
11. Pikus R. V., Balytska M. V. (2017). Kharakterystyka dzherel zabezpechennia finansovoi stiikosti strakhovoi kompanii [Sources of financial stability for insurance companies]. *Finansovi posluhy*, no. 1, pp. 2–5. (in Ukrainian)